

SLOVENSKE NOVINE

Odgovorni Vrednik: Profesor Valentin Konček.

Slovenske novine pridejo vsak teden na svete: cena za štetilnik leta 50 kr.; po pošti 1 gol. 40.
Za plačilo se tudi ostanila razpisujejo.

Tebaj II.

V Celju 24. Listopada 1913.

Kdor je silen, več dobi.

Idan vsih vernih daš je bil,
Ne a visocih stoli' zvonovi
Zgodaj že v okrog dešje,
In Kristjane vas budijo:
„Naj pristopijo a darovi
In pomagajo in vie
Dretam mučenih dušic,
Naj bi živi na nje stili
Kar se rajni zamudili!“,
Tak zvonov je glas budil.

Zgodaj — na ob svite se
K cerkvi shraja berači,
Poljijo se na prostora,
In da bolj se vidit' more,
Proč berač berača tlači;
Ino terdi, da en še
Votlo hit tá sedel je.
Kdor molil že le beračit,
Se na snt med stare tlačit,
Naj na vogel čepet grč!

Tak čerhal je zdržena.
Stergani kramni dedel
Se in črne gurde bohar
Te regajo kakor šabo,
Dedel ga'je let madradi —
Vsih na svojo vilo zna
Čelipar' doerataha.
Kaker molon trop vojnikov
Je beračev in zvonov
Klana truma vverstena.

In Hrovatstva.

Govorijo, da se bude v Zagrebu javno-
pravna vrednotilna ustanovila, se bolj i
bolj govore, da je in dan na dan večje ver-
jetnost, da bo. Jšho se bo, kakor pristoje,
v Hrvatski javila. Pri tej priložnosti ne mo-
remo nikoli pozabiti, kajakov Hrvatske občan-
ski o pravnični in kakor smo čuli, se gosp.
dr. Vojak v Zagrebu kar i era i izkazil.
Tudi to se ni nikdar vrednotilna pomeni-
tost, da si je, kakor dr. Vojak, Slovenci,
na tem svetem, hrvatski tlači, slovenski

Madajle clo pristopi le
K pravnim čepam bolni žaka,
In poma se, kak se zna,
Da dan par viš kruha prosti,
In da protja in je greha.
Kmal berači vid'je je,
Pošepajo in reko:
„Ti meš nam' se marč brati
Kam drugam se marč podati,
Gaj je druga krajev že.

Ženska vtrati se, stari
Kad beračev berača,
Grč na stran in malo jaha
Da po krah vse je poka,
Ino grize je kot kača.
Tak je žensk spreleti,
Da se vtrati si zeli.
Oč sravnice ne pogleda,
Trepetaje in kida
Solana vas na stran' kida.

Kdaj darovi pridejo
In darove vsaki jaha
Tudi oblihe prinosajo;
Kot doeratahi bog groje
Podarujejo zvonika.
Beraki tam na strani pa
Molekde kar dar poka,
Ker ne zna se prav berači
Vikar', kričar', in oblihar'
Nalže se razmereno!

Konček.

J. Konček.

skladni doktori! Jazna svadbeni se tam v
prilike, ki vas k glavni kraljevalni vol-
ke znanosti are, mili doeratahi, i papir-
te se v celo madje Hrvatski javila. Tudi
si, se na javnoost znanosti, vni gaj je v
naj blizjem roku. Gajje inaj, mili znan-
stveni in snt, v znanem vne, v vo-
seljen na dno, blizni jeni je vni, ki
tornike narode čelipar', čelipar', čelipar',
čelipar', čelipar' i čelipar', čelipar', čelipar',
čelipar' vne. Vne je vne, se vne, se vne,
vne, vne, vne, vne, vne, vne, vne, vne,
vne, vne, vne, vne, vne, vne, vne, vne,
vne, vne, vne, vne, vne, vne, vne, vne,

Potreben poduk

kmetom zastavljen odškodovanje grajskih dajci.

V ljudskih novicah neki Jurce že dolgo patent od 7. kmovca 1848 prav po domače razlaga; turej mora vsakega pametnega kmeta, ki je tisto razlaganje pazljivo bral ali brati slisal, vunderle vediti, kaj de je odškodovanje in kako se bo tisto godilo. Zalaž se pa, hvata Boga! čas bliža in je že ta, ko se bo ta reč z Vami, ljubi kmetje! v resnici vrstavati jela.

Torej Vam hočem takaj — prav po domače ino kratko povedati, kako de se je Vam, ljubi kmetje! v tej reči zaderlati. Le vngajte! tako ne boste snaz svoje vest ino čast neoskrojeno obderjali, ampak boste pri odškodovanju dobro ishodili, to je, ne boste veliko plačali. —

V naši ljubi Štajerski deželi je še pet gospodov za grajske ino pet — za kmete z enim cesarskim — ministerjalnim predstojnikom izvoljenih. Tote poseba uradnja se imenuje deželski navod ali komisijon za vravnavo odškodovanja nekdanjih grajskih davkov.

Totim deželskim navodu morajo vsi grajski cele naše dežele — vse dajce, ki so jih nekdanj od svojih kmetov vlekli, — za vsakiga kmeta posebej vspiskih sedaj natežno napovedati. — Potem bojo kantonski navodi ali komisijoni vseh kantoni ali komisijah naše dežele postavljeni. Toti kantonskim navodom bojo zgorej omenjeni — od grajskih deželskim navodu dani spiski — od deželskiga navoda razpoddani ino vi, ljubi kmetje! boste v kanečijo svojega kantona pekicani ino vprašani (vsak posebej), ali resno tiste dajce, dela i. t. d. ki jim je Vaš grajski deželni navod napovedal, na svojih kmetijah imate? To je

prva nar inenitajna reč: zakaj ministerij grajsak je morebiti kako terjeno deželskim navodu napovedal, katero ni tako bilo, kakor ga je grajski napovedal. Bili so grajski, ki so, postavim, za tlako na kajeti lev ali jago od kmetov plačilo terjati, četrtno jim niso dajali na lov ali ukazali. Tudi so nekateri grajski (in takih je bilo, čuli bog! velike) kmete, ki so po stric ino se dalje od grajske doma, čedi dan tlako delati — ali pa za čedi dan tlako plačati silili; berava niso bili taksi kmetje ne več kakor eno ara tlake delati dolžni; kar se in to je deželoviga patenta lahko spozna. Tudi so bili taki grajski, ki so od kmetov že sloz veliko let v žito i. t. d. veliko več terjati ino jemali, kakor so bili kmetje po starih gruntnih pisnih dajati dolžni. In vsiga tega sem se — že dostojno prepričan — turej poizite, ljubi kmetje! stare gruntno pisne i. t. d. de boste zamogli svoje pravice pri kantonskim navodu dostojno izvideti. Če kakoršne krivica dostojno izvidete, zamerite kaj nazaj terjati ino tudi po vsi pravici dobiti. Ali, ljubi kmetje! — nikar ne mislite, da so vsi grajski tako gerdno z kmetom ravnali. Grajskani, ki so

vest ino imeli ino vae po pravici od kmetov terjati ino jemali, bo pa tudi gotovo vse tako obstalo, kakor so deželni navodi napovedali. Le od tega, kar se bo vravnavo pravičilo, (de je tako), bojo kmetje — samo ena tretjino, to je tretji del, in oser po katastrofalni ceni — pa ne grajskani, ampak v deželno kaso plačovali, dokler se de štiga ne rešijo. V gruntnih gospodih tinajo kmetje nič več opraviti. Katastralna cena je pa takole zastopila: kakoršna je bila cena žita, vina, težakov i. t. d. in čas, ko so se gruntni — zavoljo vravnava gruntno šibro morili ino cenovali, pri katastrofalni (deželni) navodu ali komisijonu urveden ino od cesarja poterjen; — po takšni ceni se bojo vse reči, ki so grajski davki ali dajci (Lobstangn) imenojeje, grajskom, fajmoštron i. t. d. v deželno kaso plačavale. Tlačni dnvi se bojo pa po vedno večji ceni plačavali, kakor so pri katastro težaki (za plačovati) napovedani bili, kar je za kmete zopet dobro. —

Ali vse drugač je s tistimi davšinami, ktere kmetje ne kot grajske dajce — ne kot podložni, ampak kot farmazi, ali kot vedni dobrotniki cerkev, bolnišnic i. t. d. dajejo; kakor je štifana berna. Vse take reči, ki nimajo imena grajskih davkov ino ne izvirajo iz podložnosti, ostanejo ali v naturi (za dati) ali pa v popolni ceni za plačati; zakaj take davšine so le ali v plačila masnikov, učiteljev i. t. d. ali v zdoržanje cerkev bolnišnic i. t. d. (od kmetov samih); nekdanj pobožno štifane bile. Torej se menda nobeden pravi ino pameten kristjan takšne davšine dajati ali plačevati brani ne bo; zakaj če vo, de so takšne davšine pobožno štifane, tako jih ne more — brez omadeženja svoje vesti nikdar odreči. Takšne reči se niso nikoli grajski davki imenovale; in le grajski davki so po cesarskim patentu od 1. kmovca 1848 — nekaj brez odškodovanja, nekaj z odškodovanjem s podložnostjo vred do čistiga ino na vedno odpravljeni. Zato je desetina, četrtno se je firovina, cerkvam i. t. d. dajala, — tudi z odškodovanjem na vedno odpravljen, ker se je tudi grajskim dajala ino tako ino grajskih davkov imo. — In tega, ljubi kmetje! lahko spoznate, kako de se čedi silno mojijo, ki fajmoštron, kaplanom i. t. d. štifano berna odrečejo. — Morda mislite, kakor se sliši, — le zavoljo neke stare zmešnjave v tej reči zlo misijo, misljevč misijo, de umajim fajmoštron, kaplanom i. t. d. niso dolžni berna dati; pa, ljubi kmetje! ona stara zmešnjava je sedaj postatna ino dokler bo bo z čerem na bera od cesarja postavno vravnano, imajo fajmoštri, kaplani ino na tako imenovanih starih školi pastir — od kmetov v novih — od cesarja določiti ino imo morda — v prvi prihodnji urveden — šarak štifano berna terjati ino prejmati. Torej bojo tudi kmetje, ki so imeno — in točno leto odpravljenim prijemnikom berna odrekli, — postavno prijemni ino dobi. Tudi ne mislite se, ljubi kmetje! niso obščion silili, ampak dajto bera berna. Ino

je bili odrekli: da bote kot pošteni ino pametni kristjani ostali: — kakaj naj se bo tudi tako stara zmošnjava skorej poravnala, namreč da bote svojo sljmoširov tisto berno dejali, ki ste jo dosimal unajali — da jati morili. — Tota zmošnjava je bila — tudi postojna — pametnim ino pravopobožnim kno-
tom — zmorej nekoliko zoperua. —

Ljubi knotje! berite ali pastite si pred-
brati to kratko — pa čisto po domače pi-
sano podučenje: da se bote pri kantonskim
navodu zastan odškodovanja šid. pameno
obnašati zmogli: kakaj kteri se bo tam ne-
umno ali čie gerdo obnašal, se bo smel nič
zna govoriti; ampak kantonski navod
bo kakiga pametniga ino pošteniga mož-
a iz soseske izvolil, kter bo nimesi ta-
kiga neumneča ino gerdanu pri kantonskim
navodu govoril ino njegove reči poravnal. —
Take se bo vsem neumnečam ino nemarim
zmošnjakam pri kantonskim navodu zastan
odškodovanja grajšinskih darcj godilo. Se-
daj bo razsira! — Toraj Vas, ljubi knotje!
še enkrat lepo prošim: — berite Jurčetovo
razlaganje v Ljublanskih novicah, kakor ta-
di pričajoče — iz serčaz ljubuzni Vam čisto
po domače pisano podučenje od Vašiga pri-
serčniga prijada.

Na Seijah 30. Kozoperska 1849.

Antona Lipovška.

Veselo Osmatnilo.

Tedaj smo vendar nekali, kar smo
toliko težko grešali: slava ino hvala g.
Drju. Miklošiču našemu slavskemu jezikoslov-
cu, ker je ravno zdaj naj leucitnejše Sla-
venska knjižno delo „svoj besednik sta-
rega Slavenskega jezika“ srečno do-
gotovil, ino nje unaj naročnike išče. Brez
vsake druge, za vse g. Dr. Miklošičeve
knjižne dela neopotrebuje, priporoke, stoj ta-
kaj njegova vlastno povabilo na pred-
plato za njegov „Rečnik“, ktero jaz iz iz-
vora sem prestavim:

„Ves učeni svet priznava, da je stari
Slavenski jezik velike važnosti: po njem se
poznaj, kakor da nam je jezik negda v sta-
rih časih bil, brez njega se stari spominski
nikar jednega Slavenskega narčja ne mo-
rejo razumeti, kakor bi trčhlo, brez njega
se v Slavenskem jezikoslovstvu ne bi mudi-
lo more. Po tem se človek na pravici ču-
diti mora, kako da se dandaj ni jeden le
keliček popola slovník starega Slavenske-
ga jezika na svetlo prišel, kakor se v naj
starejših knjižah največje se v rokopisnih mudi-
ah: kaj karkoli je do sedaj od tega dela
gotovega, vse to je ali preumalo ali je kakor-
koli draga, samo ne stari Slavenski. Ker
sem tedaj videl, kako potreben da je po-
polni besednik starega Slavenskega jezika,
sem se jaz dometi le najbolje s tem ču-
lom obdal ino izdal: kolikor koli sem sta-
rih Slavenskih rokopisov ino tatisenih ba-
kov mudi more, vse sem večkrat prebral
ino mudiar sčsem opazil, da bi mi čie bilo,

kakoršnje se za slovstvo sedanje čie upo-
dabi. Nabrai sem okoli 1800 besed ino pa-
sebo sem gledal, da je tako poplana, ka-
kor se v najstarejših listih najdejo, ino ka-
kor se duhu našega starega jezika prav vso-
Slavenske besede sem čerčil ino izbral: ino
predložil ino sem skore pri vseh besed-
ah pristavil, gde sem jih našel. —

Ker se pak pri nas pravega knjižnega
teritva ni, ampak je predplata jedini pot, kter-
im se knige dobavljajo, za to tudi jaz po-
važim vse, kteri to knigo imajo ališ, da
predplato na njo. Kniga je že gotova, pak
se ne bo do razdavnja do 15. decembra 1849,
ter do onih dob prošim da se mi imen pred-
platnikov v gotovini penazi vred obljeno
pošljejo, da bi se tudi one moglo izdati.
Kniga je antoneta v volki četverdelni, v njej
je pet ino dvajset lapenov (pol, pet, podnov)
ino pol razve pregovora.

Cena ji je tri rajni srebrn ali čer-
dvajsetje za predplatnika: petler pak pet
rajni ali petnajst dvajsetje. Naročniki se
brez penaz na prijemanje: gder pošlje penaz
za deset knig, dobi jednajsto knigo v dar.
Na Dunaji 5. Oktobra 1849.

Vranjo Miklošič.

Pisma se mi imajo tako poslati:

Franc Miklošič,

in der k. k. Hof-Bibliothek in Wien.

Kteremu Slovencu keli se do: — v čerči
dobro zli, da je tudi Slovenščina, in kni-
sna panoga onega velikankega Slavjen-
skega debila veselo gnati in očeloviti na-
čela, si bez pomade opravi to tako čemo
pak neprečeljivo knigo, da bo očeloviti
videl, kako sluzno se vse Slavjansko panog-
e v svojem korenju, odkadar se zatirom naj
krepši sok ino živa moč na vse kraje diši,
zdrusiene.

Čafar.

Kaj je naviga?

V Ljubljani imamo — kakor najpo-
metu govori — že realno šolo z 4. klasi
suzna, ki ma se poprej 4. klasa končevala!
Naše toranje do realne šole, da bo čer-
ristna, je vse drugačno, kakor da bi
se zamogli tako važna uprava imeniti o
kakih li dach vsimoviti zatorej bi šlo
veliko bolj, ko bi šli 4. klas 4. klasa šoli,
in da bi se poprej stare reči ne počinile,
predi niso bolj ši nove napravljene.

Prvi avčak slovenskega učbenika
v slovenskim jezikah smo dobili in Dunaji.
Ne eniga se nismo misli, da bi šli kon-
volja s to prestavo, in ma učbenik je
gospodam predstavljavemu in učbenikarju
povedati, se naj pri unajčevanju tega dela
nikar v pomis ne potoja: da parva parvum
je unovnost. Mi sicer iz imena slovenske
delo vemo, da je unovnostje večdeli
silno zapleteni nemški slovniki ino čemo
ne dele, zato pa tudi ostnemo pri svoji do-
davnej leucitnosti: da unovnost je čie
če v stari, vse razpisne prav ino čie
prestavlja. Vsaki čie ma obsejje vga

odlični prepričajo. Brez da bi prišlo do pravičnega presojanja obširno pretresli, hočemo le na približno razglasa ministerstva pravice od 2. oktobra 1868, str. 2. omeniti, v katerim pomenu 6 poslednjih verstic nikakor razumeti ne moremo. Gospodje! nikar nam za to ne vzemite, če v prid slovenskiga ljudstva resnico odkritoserčno povelimo.

Nar imenitni novica pretečeniga tedna je, da je predsednik Francoske republike vse ministre od prviga do zadnjega nanaglamal iz službe spustil, zato — ker niso po njegovim ravnanjem. Celi Pariz je ostermel, ko se je prvič zaslislala ta sprememba — pa je vendar vse mirno ostalo in le pričakuje, kaj bo naprej. Novi ministri so iz sedanjih večine državnega zbora razvoljeni, pa so sicer brez vse političke imenitnosti. Nekateri časopisi pravijo, da že Francoski republiki hlenka, in da bojo Francozje spet kralja, ali celo — cesarja Napoleona dobili. — Sodni vradi (gospodje) na Ogrskem bojo prihodnje: 1) kantonske sodnice, 2) deželne sodnice, 3) distriktne višje sodnice, 4) višji sodni stol. — Madžarom se zdej povračuje, kar so oni poprej nad družini narodi zastran jezika pregrešili — v Pešta se ne sme nikjer pod kaznijo 20 gold. samo Madžarski napis videti, celo pri nobenim roke delu ne! Se ljajdu ne dopade ta predložit segajoči ukaz. —

Nemci vlašerskim komitatu se uradno Serbski vojvodini pridruženi biti in bočejo raji deželo zapustiti, kakor pod Serbsko oblast pasti. — Presvili Cesar so potrdili prelog gosp. ministra pravice, po katerim naj se za vse kronovine avstrijskiga cesarstva in za deželo nemške zaveze udno privatno pomorsko in kupčijsko pravo (pravica) ustanovi. Daže so Cesar ukazali, da sumarne postavke, ki na Tirolskim veljajo za pravde, ki izvirajo iz prepira, če kdo kakega drugiga v posesti moti, — imajo tudi za Stajarsko, Kranjsko, Korosko, — Gorisko, Terziško, Češko, Galicijo i. t. d. veljati. — 25. kozoperska so v Klausenburg na Erdeljskim pred hišo mestne gospodke za 1 milijon in 33,205 gold. Košutovih bankovcev zaigali. Tudi v Presburgu so že za 487,092 gold. in 20 kr. Košutovih bankovcev zaigali. — Parci so se začeli za avstrijske Slovence potegovati.

Na Dunaji zlo delavcev, kijačarjev, šivarjev, mizarjev i. t. d. manjka — vse gre na Ogrsko. — Ni ne samo v Ljubljani gosta megla; tudi od Dunaja do Linca je tak, da se parobrodi po Donavi ne morejo vsaki dan peljati.

Novice.

Slovenija piše:

Iz Koroskega zvezo da je pri endosni komisiji za sodniške urade posebno en gospod, ki se od Slovencev na koroskim kar nič vediti nece, po njegovi misli na koroskim nikar ni

slovenskih uradnikov potreba, ki bi tudi med Slovenci vsak kje s sodno kaj opravil imel, in so nemški razumni. Mi pač upamo, da se bojo drugi moške te komisije takim širirastičkim in protistavniškim umenjam tega gospoda zoperstavili. — Tudi pri nas bočemo veliko novih uradnikov dobili, pa tudi mnogo veliko tveč, ki so dozdaj le v mestih med slati živeli, in kterim boče zdaj treba na kmeto iti. Se vè de tega gospodam ne bo ljubo, veselice mestaiga življenja zapustiti. Nameso da bi lepo akto prebrali, bode treba v pisarnicah se v obuhosaradnini kmeto pačati. Znašiti, da so ti gospodje, dozdaj nemislne na osodo svojiga prihodnjiga življenja, slovensko popolnoma zamenarili. Ali, bode tudi tak gospod, ki komaj kakešne po nemščini diščee besede ljubljanske sprave zastopi, tudi Poljanca razumel, ki se čisto slavenšino kramlja. Ali bode kmet zampanje do takih gospodk isel, ki se ga se v njegovim milim jeziku nagovoriti ne znajo. Pri tačih uradnikih se bode sopej stara, stoletna toba zaslislala, ki se je pevec divice orleonske v drugim zamislu Jovani v usta položil;

Sin tuje zemlje . . . ki me

Predelov svete ne počrva

Kosti v deželi, alj jo ljubil bo?

Ni živel mlad z mladenči našim ni,

Al nam ne zna po našo govoriti,

Al more oče svojim sinom biti?

Pač živo želimo, da bi star prepri med narodi avstrijskiga cesarstva nehali, da bi se vsak avstrijski državljan tudi v deželi, ki ni rojen, avstrijski rojak ne pa ptujec imenoval; pa mi smo tudi prepričani, da, ako se vlada tega kar enokopavnost tirja, ne bode na tanjšo deržala, nastoj konec stariga prepira pričakujemo.

Slavites bočani.

Čekaj o slavice, si mi odšla,

Zakaj več nojo žalost ne dolži?

Ne veš, de toliko že sin prestala

In vendar tudi ti me zapustiš.

Nikoli ne odšla bode tvoje pesne,

Ki zacelele moje serce so;

Tokla sin ti, kar ga je ranilo,

In vrnjena si jedala z mano.

Za me tud mnoga reča je cvetela,

In vence mnog mi sreča pletla je;

Pa kima! sta reča in venci vrenela,

In teraji sami se ostali za me.

To veš vse o! slavice, in vendar

Od mene greš; — sama te zastopiš,

Kar moje serce rani, kar ga žali,

In vendar tudi me zapustiš?

Pa pojdi — bočaj in — saj je že dolga

De bočala tud moja sreča je,

Serce te vrnelo — kmeto boče vidi.

De dolga niste zapustila me.

P. Harnisch